

Asylprövning av asylsökande som åberopar sexuell läggning och könsidentitet/-uttryck som asylskäl

Thomas Wimark

Hur provas asylskäl som rör sexuell läggning och könsidentitet/-uttryck i praktiken i Sverige och vilka faktorer avgör om en ansökan beviljas eller avslås? Trots att HBTQI-ärenden ofta står i centrum för rättslig och politisk debatt har det saknats representativa studier av hur besluten faktiskt handläggs och motiveras av Migrationsverket. Denna policy brief sammanfattar ny empirisk forskning om asylprövningen i Sverige och identifierar vilka bedömningsgrunder som i praktiken väger tyngst.

Bakgrund och syfte

Sexuell läggning och könsidentitet/-uttryck erkänns i dag som skyddsgrunder enligt 1951 års Genèvekonvention och EU:s skyddsgrundsdirektiv. I Sverige regleras detta genom utlänningslagen (SFS 2005:716), där förföljelse på grund av sexuell läggning och kön uttryckligen anges som grunder för flyktingstatus. Prövningen sker i första instans av Migrationsverket och kan därefter överklagas till migrationsdomstol och migrationsöverdomstolen.

Asylskäl kopplade till sexuell läggning eller könsidentitet/-uttryck berör främst personer som tillhör gruppen homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och intersexpersoner (HBTQI).¹ De utgör en särskild kategori av asylsökande eftersom deras asylskäl främst grundas i inre processer snarare än yttre händelser. Vid prövning av dessa skäl bedöms inte enbart trovärdighet kring en persons handlingar eller skeenden, utan även hans sexuella läggning och identitet. Sådana utredningar kan upplevas som integritetskränkande och traumatiserande, vilket kan påverka redan existerande psykisk ohälsa hos de sökande (Gottvall m.fl., 2023).

Internationellt har prövningen av asylansökningar som rör sexuell läggning och könsidentitet/-uttryck varit föremål för omfattande rättslig och akademisk diskussion. Särskilt har frågor om myndigheter och lagstiftares underliggande krav i asylprövningen på att ha levt öppet med sin sexuella läggning eller könsidentitet/-uttryck i ursprungslandet, krav att framstå genuin i trovärdighetsbedömningen och ett behov av att diskutera känslor i asylberättelsen diskuterats (Dawson & Gerber, 2017; Murray, 2014; Wessels, 2021). Samtidigt har det saknats representativa, kvantitativa studier av hur dessa ärenden faktiskt hanteras i praktiken och vilka faktorer som påverkar om en ansökan beviljas eller får avslag.

Denna policy brief sammanfattar resultat från tre empiriska studier baserade på ett representativt urval av 3 588 förstainstansbeslut fattade av Migrationsverket år 2020, varav 257 avsåg asylansökningar där sexuell läggning åberopades som minst en skyddsgrund samt 15 asylansökningar där könsidentitet åberopades som minst en skyddsgrund (Wimark, 2025a; Wimark, 2025b; Wimark, 2025c). Metoden bygger på en systematisk kvantifiering av asylbeslut, där beslutens innehåll kodats och relevanta variabler extraherats för att sedan analyseras med statistiska modeller (se Wimark & Almborg, 2024). Syftet med denna policy brief är att:

¹ I denna policy brief används begreppet HBTQI-sökande för personer som ansökt om asyl och uppgett sexuell läggning och/eller könsidentitet/-uttryck som skäl. Begreppet utgår från de skäl som personen har angett i sin ansökan och säger inte nödvändigtvis något om personens faktiska sexuella läggning eller könsidentitet/-uttryck. Sexuell läggning och kön är två skilda asylskäl. I praktiken är de dock ofta svåra att skilja på, eftersom de hänger samman. En feminin man kan exempelvis tolkas som homosexuell enbart på grund av sitt könsuttryck. På samma sätt kan en person som identifierar sig med och uttrycker sig enligt ett annat kön än det som tilldelats vid födseln uppfattas som homosexuell. I de studier som denna policy brief bygger på avser könsidentitet/-uttryck personer som åberopat könsöverskridande identitet som asylskäl. Det innebär att vissa HBTQI-sökande har angett både sexuell läggning och könsidentitet/-uttryck som skäl för sin ansökan.

1. Ge en evidensbaserad bild av hur HBTQI-ansökningar skiljer sig från andra asylärenden.
2. Analysera hur civilsamhällesorganisationer påverkar sortering och prövning.
3. Identifiera vilka faktorer i beslutsmotiveringarna som är kopplade till bifall respektive avslag.

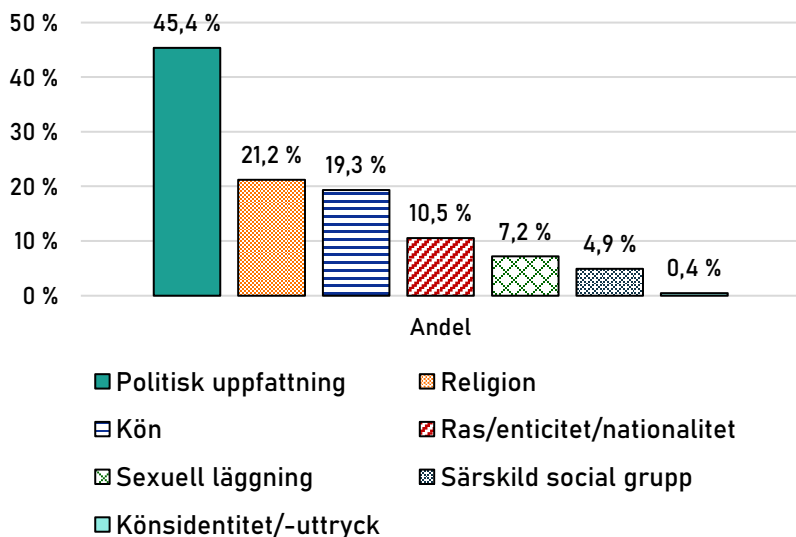
Underlaget riktar sig till Migrationsverket, politiska beslutsfattare samt en bredare allmänhet med intresse för asyl- och rättssäkerhetsfrågor.

Resultat – tre vetenskapliga arbeten, tre centrala slutsatser

1. HBTQI-ansökningar skiljer sig bland annat gällande kön, ålder och ursprungsland (Wimark, 2025a)

Den första studien visar att HBTQI-ansökningar inte utgör en marginell kategori. I det representativa urvalet utgjorde ansökningar där sexuell läggning åberopades i 7,2 procent av samtliga beslut tagna år 2020 och könsidentitet/-uttryck åberopades i 0,4 procent, se figur 1. Detta innebär att gruppen är betydande i absoluta tal och därmed policyrelevant, i synnerhet gällande sexuell läggning.

Figur 1. Åberopade flyktingstatusskäl bland sökande, beslut tagna år 2020 i Sverige

Anm. Varje stapel anger i hur stor grad det specifika asylskälet åberopats bland de sökande, exempelvis ska stapeln för politisk uppfattning tolkas som att bland 45,4 procent av alla beslut tagna år 2020 i Sverige hade sökande minst ett asylskäl som relaterade till politisk uppfattning. N=3588. Källa: Migrationsverket, författarens beräkningar.

En återkommande föreställning i den offentliga debatten är att ansökningar som grundas på sexuell läggning antingen beviljas i oproportionerligt hög utsträckning eller möter särskilt strikta bedömningar (se exempelvis Euronews, 2023; Reuters, 2020; SVT, 2023; SR, 2024). Den kvantitativa genomgången ger inte stöd för någon av dessa tolkningar. Den visar att ansökningar som grundas på sexuell läggning inte har en avvikande beviljandegrad jämfört med asylsökande i stort. Andelen som beviljades flyktingstatus eller alternativ skyddsstatus bland alla sökande oavsett asylskäl var 22 procent.² För sökande som åberopade sexuell läggning var

² I svensk rätt regleras rätten till skydd i utlänningslagen (SFS 2005:716). Lagen skiljer på två huvudsakliga skyddsstatusar: flyktingstatus och alternativ skyddsstatus. Flyktingstatus beviljas den som har välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning, kön, sexuell läggning eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp. Definitionen bygger på 1951 års Genèvekonvention men har i svensk rätt utvidgats till att även omfatta kön och sexuell läggning som förföljelsegrund sedan 2006. Alternativ skyddsstatus beviljas den som inte uppfyller kriterierna för flyktingstatus men som ändå löper risk att utsättas för allvarlig skada vid återvändande till hemlandet. Med allvarlig skada avses dödsstraff eller avrättning, tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller allvarliga hot mot liv eller urskillningslöst våld i väpnad konflikt.

motsvarande andel 23 procent, se tabell 1, vilket inte är en statistisk skillnad. Sökande som åberopade könsidentitet/-uttryck hade däremot en högre beviljandegrad, 47 procent, men gruppen är liten och andelen ska därför tolkas med försiktighet.

Detta indikerar att ärenden där sexuell läggning åberopas varken beviljas i oproportionerligt hög eller låg utsträckning på systemnivå. Skillnaderna ligger i stället i hur ärendena motiveras och vilka bedömningsfaktorer som ges särskild vikt.

Tabell 1. Beviljandegrad bland asylsökande, beslut tagna år 2020 i Sverige

Asylskäl	Flyktingstatus		Alternativ skyddsstatus		Flykting-/ alternativ skyddsstatus	
	Andel	Sign.	Andel	Sign.	Andel	Sign.
-						
Ras/etnicitet/nationalitet	11 %	*	7 %	*	18 %	-
Politisk uppfattning	22 %	*	7 %	*	29 %	*
Religion	17 %	*	4 %	*	22 %	-
Kön	22 %	-	7 %	-	29 %	*
Könsidentitet/-uttryck	47 %	*	0 %	*	47 %	*
Sexuell läggning	23 %	*	0 %	*	23 %	-
Särskild social grupp	17 %	-	5 %	-	22 %	-
Flera flyktingstatusskäl	19 %	-	6 %	-	25 %	*
Alla	16 %	-	6 %	-	22 %	-

Anm. Varje enskild rad representerar analys av asylskälet ifråga. Exempelvis ska den första raden tolkas på följande vis: av de som åberopade ras/etnicitet/nationalitet beviljades 11 procent flyktingstatus, 7 procent alternativ skyddsstatus och därmed 18 procent flyktingstatus eller alternativ skyddsstatus bland beslut tagna år 2020 i Sverige. Kolumnerna "Sign." anger om andelen är statistiskt säkerställd. Endast andelar som efterföljs av en stjärna är statistiskt säkerställda vilket innebär att en skillnad mellan gruppen ifråga jämfört med övriga asylsökande kan fastställas.

* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd med 95 % säkerhet. N = 3588.
Källa: Asylbeslut från Migrationsverket, författarens beräkningar.

Demografiskt skiljer sig HBTQI-ansökningar från övriga asylsökande på flera punkter, se tabell 2. En tydlig majoritet av de sökande som åberopar sexuell läggning är registrerade som män i Migrationsverkets register.³ Andelen

³ Migrationsverket registrerar kön efter information i identitetshandlingar, dvs efter en binär könsförståelse med alternativen man eller kvinna, oavsett vilket kön som den asylsökande har åberopat.

män är betydligt högre än i generella asylansökningar, 10 procentenheter högre. Detta väcker frågor om huruvida kvinnor och icke-binära personer med motsvarande skyddsskäl i lägre grad söker asyl eller i lägre grad får sina HBTQI-skäl identifierade och erkända. HBTQI-sökande är även i genomsnitt yngre än andra asylsökande. Åldersfördelningen koncentreras i större utsträckning till yngre vuxna. Detta kan ha betydelse för hur berättelser om identitetsutveckling, självinsikt och social exponering tolkas i prövningen.

Tabell 2. Individ- och ärendekaraktärister bland HBTQI-asylsökande och övriga asylsökande, beslut tagna år 2020 i Sverige

-	Alternativ	HBTQI-sökande	Övriga sökande	Sign.
Individvariabler				
Individuell ansökan	-	99 %	85 %	***
Barn med i ansökan	-	2 %	17 %	***
Kön	Man	71 %	61 %	***
Ålder	Medelvärde	32,2	35,7	***
Tid i Sverige (dagar)	Medelvärde	521,4	484,7	-
Ärendekaraktär				
Nytt asylskäl åberopat	-	13 %	2 %	***
Skriftlig bevisning inlämnad	-	53 %	47 %	*
Beslutsfattarens kön	Man	31 %	36 %	*
Handläggares kön	Man	24 %	26 %	-
Landinformation använd	Lifos	26 %	51 %	***
	EASO	11 %	16 %	*
	Landinfo	5 %	14 %	***
	HRW	11 %	5 %	***
	Annan	74 %	55 %	***
Tid till beslut (dagar)	Medelvärde	466,7	383,6	***
Total	Antal	259	3 329	-

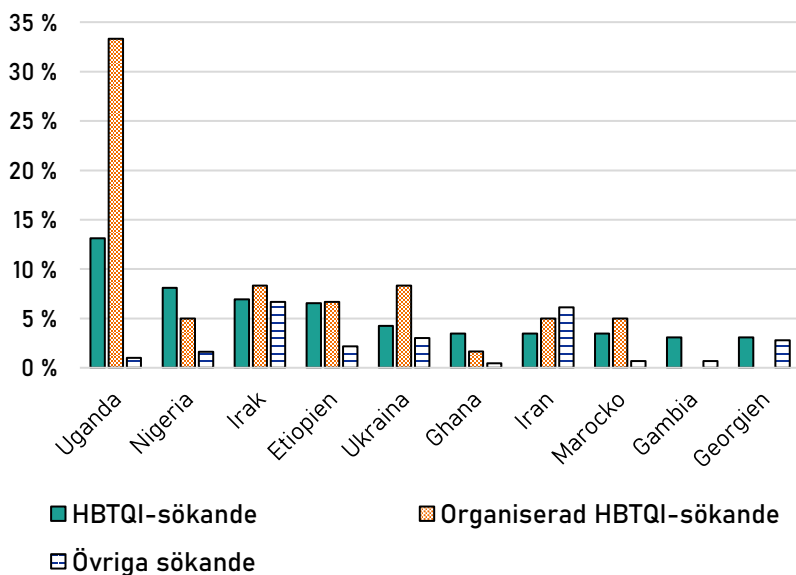
Anm. Kolumnen "Sign." anger om skillnaden mellan de två grupperna är statistiskt säkerställd. Endast andelar som efterföljs av en stjärna är statistiskt säkerställda vilket innebär att en skillnad mellan grupperna då kan fastställas.

* anger att skillnaden är statistiskt säkerställd med 95 % säkerhet, ** med 99 % säkerhet och *** med 99,9 % säkerhet. Tid i Sverige anger antal dagar från sökandes första inresa till Sverige till asylbeslut. Tid till beslut anger

antal dagar från att sökande lämnat in asylansökan till asylbeslut. Nytt asylskäl anger att sökande lagt till ett asylskäl under processens gång. Källa: Migrationsverket, författarens beräkningar.

Gruppen kommer även från en snävare uppsättning ursprungsländer jämfört med asylsökande i stort, se figur 2, exempelvis kom 13 procent av alla HBTQI-sökande från Uganda och 8 procent kom från Nigeria bland de som fick beslut år 2020. Denna koncentration indikerar ett tydligt inslag av självselektion i migrationsprocessen, dvs att HBTQI-sökande selektivt väljer att söka asyl i vissa länder, där kunskap om mottagarlandets rättsliga skydd och civilsamhällets struktur kan tänkas påverka destinationsvalet.

Figur 2. De tio vanligaste ursprungsländerna bland HBTQI-sökande och deras procentuella motsvarighet bland organiserade HBTQI-sökande och övriga sökande, beslut tagna år 2020 i Sverige

Anm. HBTQI-sökande representerar sökande som åberopat sexuell läggning och/eller könsidentitet/-uttryck; Organiserad HBTQI-sökande representerar sökande som åberopat sexuell läggning och/eller könsidentitet/-uttryck men även varit engagerad i en HBTQI-organisation i Sverige; Övriga sökande representerar alla övriga sökande med andra asylskäl än sexuell läggning och/eller könsidentitet/-uttryck.

Källa: Migrationsverket, författarens beräkningar.

De sökande som är engagerade i HBTQI-organisationer i Sverige lämnar även i genomsnitt in mer skriftlig bevisning (92 procent respektive 42 procent), behandlas längre i prövningen hos Migrationsverket (medel 520 dagar respektive 333 dagar) och kommer från färre och mer specifika ursprungsländer (Wimark, 2025a; figur 2).

Detta tyder på att civilsamhällets organisationer fungerar både som stödstrukturer och som sorteringsmekanismer, dvs att de påverkar vilka HBTQI-sökande som tar sig in i och synliggörs inom det svenska asylsystemet. En potentiell förklaring till detta kan vara att HBTQI-organisationer över tid bygger upp kunskap, kontakter och nätverk i specifika ursprungsländer, vilket kan bidra till att fler därifrån identifierar Sverige som ett möjligt skyddsland, något som också antyds av att HBTQI-sökande i andra mottagarländer har andra dominerande ursprungsländer (Rehaag, 2024; Shaw m.fl., 2021; Wimark, 2025a). Samtidigt innebär detta att forskning, policyutveckling och beslutsfattande riskerar att i oproportionerlig grad baseras på erfarenheter från en mer organiserad och synlig del av gruppen. Mindre synliga eller mindre organiserade HBTQI-sökande kan därmed få svårare att uppmärksammas och att förstås inom systemet.

2. Känslor relaterade till sexuellt varseblivande former asylbeslutsmotiveringar (Wimark, 2025b)

I den andra studien är den centrala iakttagelsen att beslutsmotiveringar i hög grad fokuserar på hur den sökande beskriver känslor kopplade till upptäckten eller insikten om sin sexuella läggning. Handläggare lägger särskild vikt vid beskrivningar av inre konflikter, upplevelser av skam, stigma och avvikelser samt emotionella reaktioner i samband med självinsikt i asylbesluten (se tabell 3). I den statistiska modellen framgår att en individ som anger "negativa" känslor, exempelvis skam och stigma, i samband med sin sexuella läggning har högre sannolikhet att beviljas flyktingstatus. Omvänt har en sökande som anger "positiva" känslor, exempelvis glädje och lycka, lägre sannolikhet att beviljas flyktingstatus. Det bör understrykas att modellen visar samvariation och inte fastställer kausala samband.

Denna betoning ligger i linje med UNHCR:s riktlinjer (2012), där erfarenheter och känslor av olikhet, stigma och skam framhålls som viktiga faktorer att överväga i asylprövningen. Riktlinjerna ligger till grund för den så kallade DSSH-modellen (Chelvan, 2014), där handläggare ställer specifika frågor om dessa faktorer och bedömer hur trovärdiga de sökandes berättelser är –

utifrån antagandet att sådana erfarenheter är vanligt förekommande bland HBTQI-sökande. Modellen har emellertid kritiserats av forskare och HBTQI-organisationer. Kritiken handlar om att den riskerar att skapa förväntningar om en gemensam emotionell utvecklingsbana, där sökande förväntas ha gått från känslor av skam och stigma till stolthet (rundabordssamtal UNHCR, 2021). I nyare riktlinjer från EUAA (2024) rekommenderas därför att erfarenhet och känslor av stigma och skam endast används som bakgrund i intervju-situationen och inte som en normativ mall. Analysen bekräftar att emotionella narrativ får direkt betydelse för hur sexualitet tolkas och erkänns i prövningen hos Migrationsverket.

Detta har flera implikationer. Sexualitet förstås i praktiken främst som en inre och känslomässig kärna snarare än som en relationell eller social praktik. Handläggaren får därmed rollen som bedömare av emotionell autenticitet. Avsaknad av vissa typer av känslouttryck kan tolkas som bristande trovärdighet, samtidigt som andra uttryck riskerar att uppfattas som konstruerade.

Eftersom känslor inte kan verifieras objektivt uppstår en strukturell spänning mellan beviskravet och den typ av skyddsskäl som åberopas. Detta indikerar att en ensidig betoning av emotionella narrativ är metodologiskt begränsad och att även relationella och sociala dimensioner av sexuell läggning kan behöva tillmätas större betydelse i prövningen.

Tabell 3. Chansen att bli beviljad flyktingstatus beroende på innehåll i asylbeslut gällande sexuell läggning, beslut tagna år 2020 i Sverige

-	Sexuell identitet och känslor	Sign.	Sexuellt levnadssätt	Sign.
Homosexuell	0,83	-	-	-
Bisexuell	0,38	-	-	-
Positiva känslor vid upptäckt av sexuell läggning	0,07	***	-	-
Negativa känslor vid upptäckt av sexuell läggning	5,16	***	-	-
Samkönad relation i ursprungslandet	-	-	0,19	-
Samkönad relation i Sverige	-	-	0,88	-

-	Sexuell identitet och känslor	Sign.	Sexuellt levnadssätt	Sign.
Olikkönad relation i ursprungslandet	-	-	0,78	-
Olikkönad relation i Sverige	-	-	0,94	-
Deltagande i HBTQI-organisation i Sverige	-	-	3,39	***
Erfarenhet av förföljelse på grund av sexuell läggning	-	-	1,43	-
Konstant	0,25	*	0,21	***
Nagelkerke	0,26	***	0,12	**
N	257	-	257	-

Anm. Tabellen är baserad på binär logistisk regressionsanalys med flyktingstatus som beroende variabel, siffrorna anger oddskvoter. I tabellen redovisas två modeller: en modell där variabler som relaterar till sexuell identitet och känslor är tillagda och en modell där variabler som relaterar till sexuellt levnadssätt är tillagda. Värderna över 1 innebär ett högre odds för att bli beviljad flyktingstatus medan värden under 1 ger ett lägre odds.

Exempelvis ska raden "Positiva känslor vid upptäckt av sexuell läggning" med värdet 0,07 tolkas som att chansen är mindre att bli beviljad flyktingstatus ($1 - 0,07 = 0,93$ vilket innebär 93 % mindre chans). Raden "Negativa känslor vid upptäckt av sexuell läggning" med värdet 5,16 ska tolkas som att chansen är större att bli beviljad flyktingstatus, 5,16 gånger större. Endast värden som är markerade med stjärnor är statistiskt säkerställda och kan således anses relevanta för beslutsutfallet beviljad flyktingstatus.

* anger att ett odds är säkerställt med 95 % säkerhet, ** med 99 % säkerhet och *** med 99,9 % säkerhet. Notera att analysen endast innefattar HBTQI-sökande som angett sexualitet som asylskäl (257 sökande).

Källa: Asylbeslut från Migrationsverket, författarens beräkningar.

3. Asylberättelsens detaljrikedom och motstridiga uppgifter väger tyngst för asylprövningen (Wimark, 2025c)

I den tredje studien läggs en central iakttagelse om trovärdighetsbedömningens konkreta komponenter fram. Analysen visar att två faktorer har särskilt stark koppling till beslut om bifall i HBTQI-ärenden: att berättelsen bedöms som detaljerad och att den inte innehåller motstridiga uppgifter, se tabell 4. I den statistiska modellen framgår att en individ som bedöms lämna en detaljerad berättelse har högre sannolikhet att beviljas flyktingstatus ("detaljrikedom" i modellen). Omvänt har en sökande som bedöms lämna motstridiga uppgifter lägre sannolikhet att beviljas flykting-

status ("konstansfattig" i modellen). Liksom tidigare bör understrykas att modellen visar samvariation och inte fastställer kausala samband.

Begrepp som "detaljerad", "konkret" och "sammanhängande" används frekvent i positiva bedömningar, medan "vag", "motsägelsefull" och "bristfällig" återkommer i avslag i asylbesluten från år 2020. Det är inte berättelsens övergripande struktur som har störst betydelse, utan graden av upplevd detaljrikedom och frånvaro av inkonsekvenser. Hänvisningar till skriftlig bevisning och landinformation ges också vikt, dvs dessa påvisar samband med bifall.

Detta är anmärkningsvärt mot bakgrund av forskning som visar att minnesdetaljer tenderar att minska över tid (Cameron, 2010), att traumatiska erfarenheter kan påverka hur sammanhängande ett narrativ är (Herlihy m.fl., 2012), samt att personer som länge tvingats dölja sin sexualitet kan sakna ord för att beskriva sina erfarenheter (Berg och Millbank, 2009). Samtidigt visar internationell forskning att detaljrikedom kan konstrueras även i fabricerade berättelser, särskilt när den sökande fått stöd i att formulera och öva sin historia (Vrij, 2008).

Sammantaget innebär detta att tillämpningen av detaljrikedom och konstans som trovärdighetskriterier kan missgynna personer med begränsad verbal förmåga eller traumarelaterade minnessvårigheter. Den kan också skapa incitament till anpassning till rådande bedömningskriterier, där sökande med större tillgång till stöd i förberedelsefasen får ett strukturellt övertag. Därmed finns en risk att narrativ kompetens sammanblandas med faktisk skyddsgrund.

Tabell 4. Chansen att bli beviljad flyktingstatus beroende på aspekter av asylbedömningen i asylbesluten, beslut tagna år 2020 i Sverige, HBTQI-ärenden

-	Tillförlitlighet pos.	Sign.	Tillförlitlighet neg.	Sign.	Bevisvärdering pos.	Sign.	Bevisvärdering neg.	Sign.
Strukturerad	0,57	-	-	-	-	-	-	-
Detaljrikedom	61,96	***	-	-	-	-	-	-
Konstansrik	7,18	-	-	-	-	-	-	-

-	Tillförlitlighet pos.	Sign.	Tillförlitlighet neg.	Sign.	Bevisvärdering pos.	Sign.	Bevisvärdering neg.	Sign.
Fragmenterad	-	-	0,71	-	-	-	-	-
Detaljfattigdom	-	-	0,06	***	-	-	-	-
Konstansfattig	-	-	0,19	***	-	-	-	-
Realistisk internbevisning	-	-	-	-	8,81	***	-	-
Realistisk externbevisning	-	-	-	-	74,30	***	-	-
Orealistisk internbevisning	-	-	-	-	-	-	0,56	*
Orealistisk externbevisning	-	-	-	-	-	-	0,09	-
Konstant	0,05	***	1,35	-	0,04	***	0,40	***
Nagelkerke	0,57	***	0,46	***	0,65	***	0,08	***
N	257	-	257	-	257	-	257	-

Anm. Tabellen är baserad på binär logistisk regressionsanalys med flyktingstatus som beroende variabel, siffrorna anger oddskvoter. I tabellen redovisas fyra modeller: två modeller där variabler som relaterar till handläggarnas tillförlitlighetsbedömning är tillagda och två modeller där variabler som relaterar till handläggarnas bevisvärdering i asylbeslutet är tillagda. Värdet över 1 innebär ett högre odds för att bli beviljad flyktingstatus medan värdet under 1 ger ett lägre odds. Exempelvis ska raden "Detaljrikedom" med värdet 61,96 tolkas som att chansen är högre att bli beviljad flyktingstatus, 61,96 gånger högre. Raden "Detaljfattigdom" med värdet 0,06 ska tolkas som att chansen är lägre att bli beviljad flyktingstatus ($1 - 0,06 = 0,94$ vilket innebär 94 % mindre chans). Endast värden som är markerade med stjärnor är statistiskt säkerställda och kan således anses relevanta för beslutsutfallet beviljad flyktingstatus.

* anger att ett odds är säkerställt med 95 % säkerhet, ** med 99 % säkerhet och *** med 99,9 % säkerhet.

Källa: Asylbeslut från Migrationsverket, författarens beräkningar.

Slutsatser och rekommendationer

HBTQI-ärenden är varken marginella eller homogena. De präglas av särskilda strukturella utmaningar kopplade till prövningen av inre och identitetsbaserade skyddsskäl. Den nuvarande modellen ger betydande vikt åt narrativ detaljrikedom och känslomässig autenticitet, vilket medför rättssäkerhetsutmaningar och kan skapa incitament till anpassning till rådande bedömningskriterier.

En mer robust prövningsmodell bör kombinera flera bedömningsgrunder, minska beroendet av emotionella indikatorer och säkerställa likvärdig tillgång till förberedelse och prövning oavsett organisatorisk tillhörighet. Detta är centralt för att upprätthålla förtroendet för asylsystemet och säkerställa att skyddsbehov bedöms konsekvent och rättssäkert. För att närma sig detta mål föreslås följande åtgärder:

1. Stärk beredskapen i asylmottagningen för utsatta grupper

Den demografiska snedfördelningen, särskilt avseende att HBTQI-sökande i högre grad är yngre och registrerade som män, indikerar att vissa grupper kan vara underrepresenterade eller ha svårare att få sina skyddsskäl prövade på likvärdiga villkor.

Åtgärder kan omfatta riktade informationsinsatser till kvinnor och icke-binära personer, fördjupad utbildning för handläggare om mångdimensionell och traumarelaterad utsatthet samt stärkt psykosocialt stöd för sökande med traumarelaterade svårigheter. Det kan även handla om särskilda stödinsatser och anpassade boendeformer i linje med nya riktlinjer från European Union Agency for Asylum (EUAA, 2024b). Snarare än att kräva en individuell bedömning av utsatthet innan anpassat boende erbjuds (se Wimark, 2021), bör en utsatthet antas föreligga när HBTQI-asylskäl anförs. Syftet behöver vara att minska risken för att vissa grupper systematiskt hamnar i en mer utsatt position inom skyddssystemet.

2. Minska beroendet av tillhörighet till HBTQI-organisationer i asylprocess och prövning

Civilsamhällets organisationer spelar en viktig roll i stöd och inkludering. Samtidigt visar resultaten att organisatoriskt engagemang kan fungera som en sorteringsmekanism, det vill säga påverka vilka HBTQI-sökande som tar sig in i och synliggörs inom det svenska asylsystemet och potentiellt även beslutsprocesser.

För att säkerställa likabehandling bör prövningen inte implicit förutsätta organisatoriskt engagemang som indikator på sexuell läggning. Detta kan exempelvis ske genom att utveckla interna stödstrukturer inom mottagnings-systemet så att tillgång till rättssäker prövning inte är beroende av extern organisering. Prövningsenheter kan även systematiskt följa upp hur hänvisningar till civilsamhället används i beslutsmotiveringar. Det kan även ske genom att externa stödverksamheter utvecklas, exempelvis genom att statliga medel för stödverksamhet riktad mot HBTQI-sökande upphandlas från flera aktörer, att kommunala aktörer med egna HBTQI-verksamheter eller -koordinatorer involveras i mottagandet, eller att brukarråd med en bredare sammansättning av organisationer bildas.

Detta perspektiv skiljer sig delvis från rekommendationer från European Union Agency for Asylum (EUAA, 2024a), där förstahandsinformation från HBTQI-organisationer ges en starkare roll.

3. Bredda beslutsunderlaget genom att basera det på fler faktorer än känslomässiga bedömningar i enlighet med EUAA:s nya rekommendationer

Den starka betoningen av emotionella narrativ innebär en risk för subjektivitet. I linje med utvecklingen i de praktiska riktlinjerna från European Union Agency for Asylum (2024a) bör prövningen i högre grad baseras på flera delar av asylberättelsen, exempelvis på sexuella levnadssätt och händelser, och en samlad bedömning av omständigheterna.

Det bör tydliggöras att känslomässiga upplevelser eller reaktioner varken är nödvändiga eller tillräckliga indikatorer på trovärdighet. I ärenden där bevisningen huvudsakligen rör inre förhållanden kan tillgodoräknande av tvivelsmålet övervägas, det vill säga att den sökande ges fördel av tvivlet när berättelsen framstår som sammanhängande och rimlig i övrigt. I sådana fall kan även större vikt läggas på välgrundad fruktan som kommer av situationen i ursprungslandet, som också förenlig med den internationella rättsliga diskussionen (Dustin & Ferreira, 2021).

4. Utred alternativa metoder för prövning av inre asylskäl

Sexuell läggning och könsidentitet/-uttryck är, liksom religiös övertygelse, inre och identitetsrelaterade skyddsskäl. Den nuvarande trovärdighetsmodellen är i hög grad inspirerad av straffrättsliga bevis principer, vilka utvecklats för att bedöma händelser i den observerbara verkligheten

(Baade & Gölz, 2023). Berättelser om sexuellt självupptäckande och identitetsutveckling skiljer sig strukturellt från sådana händelsebeskrivningar, eftersom de rör processer som till sin natur är inre och inte låter sig observeras utifrån. Det motiverar en översyn av trovärdighetsmodellen i dessa ärenden.

Migrationsverket bör därför initiera en utredning om alternativa bedömningsmetoder för inre skyddsskäl. En möjlig ansats är scenarioanalys (se De Bruïne m.fl., 2023; Vredeveltdt m.fl., 2024). En sådan metod innebär att flera alternativa tolkningsramar för asylberättelsen formuleras parallellt, exempelvis a) att berättelsen är i huvudsak korrekt, b) att den är delvis korrekt med fragmenterad på grund av trauma, och c) att den är delvis korrekt men vissa delar saknas på grund av minnesförlust eller att den är felaktig. För varje scenario analyseras vilka konsekvenser detta skulle få för riskbedömningen, skyddsbehovet och beslutet. Metoden synliggör vilka antaganden som görs i bedömningen och minskar beroendet av en enskild tolkning av berättelsens emotionella innehåll.

Det kan även vara relevant att systematiskt utvärdera i vilken utsträckning detaljrikedom faktiskt predicerar materiellt korrekta beslut, även utanför HBTQI-ärenden.

Referenser

Baade, B. & L. Gölz (2023). An Empirical Analysis of Credibility Assessment in German Asylum Cases. *German Law Journal* 24(2): 310–41.

Berg, L. & J. Millbank (2009). Constructing the Personal Narratives of Lesbian, Gay and Bisexual Asylum Claimants. *Journal of Refugee Studies* 22(2): 195–223.

Cameron, H. E. (2010). Refugee Status Determinations and the Limits of Memory. *International Journal of Refugee Law* 22(4): 469–511.

Chelvan, S. (2014). From ABC to DSSH: How to Prove That You Are a Gay Refugee? *Free Movement*, 23.

Dawson, J. & P. Gerber (2017). Assessing the Refugee Claims of LGBTI People: Is the DSSH Model Useful for Determining Claims by Women for Asylum Based on Sexual Orientation? *International Journal of Refugee Law* 29 (2): 292–322.

De Bruïne, G., Vredeveltdt, A. & Van Koppen, P.J. (2023). Culture and credibility: the assessment of asylum seekers' statements. *Psychology, Crime & Law* 32(1), 321–343.

Dustin, M. & N. Ferreira (2021). Improving SOGI Asylum Adjudication: Putting Persecution Ahead of Identity. *Refugee Survey Quarterly* 40 (3): 315–47.

EUAA (2024a). *Practical Guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics: Examination procedure*. European Union Agency for Asylum.

<https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-SOGIESC-examination-procedure>

EUAA (2024b). *Practical Guide on applicants with diverse sexual orientations, gender identities, gender expressions and sex characteristics: Reception*. European Union Agency for Asylum.

<https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-SOGIESC-reception>

Euronews (2023). *Being gay isn't enough for asylum, says UK gov official*. [Being gay isn't reason enough to claim asylum, says UK government official | Euronews](#)

Gottvall, M., Brunell, C., Eldebo, A., Johansson Metso, F., Jirwe, M., & Carlsson, T. (2023). Post-migration psychosocial experiences and challenges amongst LGBTQ+ forced migrants: A meta-synthesis of qualitative reports. *Journal of Advanced Nursing* 79(1), 358–371.

Herlihy, J., Jobson, L. & S. Turner (2012). Just Tell Us What Happened to You: Autobiographical Memory and Seeking Asylum. *Applied Cognitive Psychology* 26(5): 661–76.

Rehaag, S. (2024). Claim types in Canada's refugee determination system: An empirical snapshot (2013–2021), *Refuge* 40(1): 1–29.

Reuters (2020). *Netherlands Uncovers Network Helping Ugandan Asylum Seekers Fake Being Gay*. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN27L29F/>

Shaw, A., Luhur, W., Eagly, I. & Conron, K. J. (2021). *LGBT asylum claims in the United States*. Los Angeles: The Williams Institute.
<https://escholarship.org/content/qt4pp6s8ns/qt4pp6s8ns.pdf>

SR Ekot (2024). *Nya riktlinjer för hbtqi-asyl – efter år av kritik*.
<https://www.sverigesradio.se/artikel/nya-riktlinjer-for-hbtqi-asyl-efter-ar-av-kritik>

SVT Nyheter (2023). *Hbtq-flyktingar nekas asyl – visar för lite känslor*.
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/homosexuella-faizal-flydde-fran-uganda-nekas-asyl>

UNHCR (2012). *UNHCR Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity*. United Nations High Commissioner for Refugees.
<https://www.unhcr.org/media/unhcr-guidelines-international-protection-no-9-claims-refugee-status-based-sexual-orientation>

UNHCR rundabordssamtal (2021). *2021 Global Roundtable on Protection and Solutions for LGBTIQ+ People in Forced Displacement – Summary Conclusions*. United Nations High Commissioner for Refugees.
<https://www.refworld.org/reference/confdoc/unhcr/2021/en/123914>

Vredeveldt, A., Van Rosmalen, E.A.J., Van Koppen, P.J., Dror, I.E. & Otgaar, H. (2024). Legal psychologists as experts: Guidelines for minimizing bias. *Psychology, Crime & Law* 30(7): 705–729.

Vrij, A., Akehurst, L., Soukara, S & R. Bull (2002). Will the Truth Come out? The Effect of Deception, Age, Status, Coaching, and Social Skills on CBCA Scores. *Law and Human Behavior* 26(3): 261–83.

Wessels, J. (2021). *The Concealment Controversy: Sexual Orientation, Discretion Reasoning and the Scope of Refugee Protection*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wimark, T. (2021). Housing policy with violent outcomes—the domestication of queer asylum seekers in a heteronormative society. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 47(3): 703–722.

Wimark, T., & Almqvist, A. D. (2024). Is there Consistency in Evaluation of Sexual Orientation and Gender Identity/Expression Asylum Seeker Cases? Technical Report. *Forskningsrapporter från Kulturgeografiska institutionen* (112): 1–52.

Wimark, T. (2025a). Self-Selection Among Sexual Orientation Refugees to Sweden: The Role of Support Organisations in Destination Countries. *Nordic Journal of Migration Research* 16(1): 1–19.

Wimark, T. (2025b). Decoding Sexual Orientation in Refugee Status Determination: The Influence of Accounts of Emotions on Decision-Making in Sweden. *International Migration* 63(5): 1–12.

Wimark, T. (2025c). The Limits of Refugee Status Determination Through Credibility Assessment: Empirical Evidence from Sexual Orientation Asylum Cases. *International Migration Review*, online publicerad före ordinarie nummer. <https://doi.org/10.1177/01979183251360677>

Asylprövning av asylsökande som åberopar sexuell läggning och könsidentitet/-uttryck som asylskäl

Thomas Wimark

Delmi Policy Brief 2026:6
Stockholm 2026
ISBN 978-91-89993-64-8

Författarna ansvarar själva för innehåll, slutsatser och
policyrekommendationer

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17